

Grav sau vesel?

De când e lumea, oamenii le-a plăcut să râdă, să se distreze, să caute acele aspecte ale vieții sau artei de natură să-i însemneze chiar atunci când greutățile vieții, problemele existenței, obstacolele ridicate în calea lor erau dintre cele mai mari. „Omenirea s-a despărțit întotdeauna de trecutul ei rîzînd” — spunea Marx surprinzînd cît de complexă este dialectica vieții și — adăugăm noi — și a artei. Comicul s-a împletit întotdeauna cu dramaticul sau tragicul, gravitatea n-a exclus veselia și seriozitatea, n-a anulat nevoia de destindere, astfel încît valențele esenței umane să fie satisfăcute în toată bogăția lor.

Epoca noastră, cea a unei încordate și nemaiîntîlnite activități constructive, a cuceririlor științei și tehnicii moderne, a produs, fără îndoială, o mutație substanțială în personalitatea membrilor societății noastre, al căror mod de trai și nivel de cultură puneau în fața artei noi cerințe. Este firesc în acest context ca multitudinea solicitărilor, varietatea problemelor ce se pun în fața omului modern, nevoia de a gândi la un nivel superior asupra întregii sale existențe, să fi generat totodată și dorința de a compensa cheltuirea energiei nervoase cu activități care să îngăduie refacerea ei.

Necesitatea s-a vrut completată cu libertatea, reacțiile conștiente cu cele spontane, logica avea nevoie mai ales în artă de afect și senzorial, activitatea îndreptată spre realizarea unui scop trebuia unită cu aparența gratuității. Din asemenea cerințe psihologice naturale s-a născut popularitatea genurilor numite de divertisment, și nu puține sînt operele de calitate care au venit în peisajul culturii noastre noi să răspundă acestor nevoi.

S-a întîmplat însă din păcate, uneori, ca psihologicul să covîrșească ideologicul, ca tendința către „deconectare” să fie de fapt o „conectare” cu altceva, ca divertismentul să fie confundat cu inutilitatea, participarea intensă cu epidermicul, aventura cu ușurința iresponsabilă, iar curajul cu violența sau duritatea. În contextul repertoriului teatral au apărut piesuțele care nu pun probleme, comedioarele în care superficialitatea era proclamată drept ideal de viață, iar distracția era sterilizată de implicații educative.

Pe un sol psihologic astfel viciat și unilateralizat n-a fost greu să pătrundă — chiar dacă nu voit — viziuni despre lume care sînt străine societății noastre și să trezească admirație, reacții în fond primitive și îna-

poiate. Pretextul „divertismentului” a oferit o poartă producțiilor artistice minore, mediocre, meșteșugul a luat uneori locul măiestriei, iar „succesul de casă” a devenit pentru unii criteriul suprem al însăși valorii artistice. **Libertatea gusturilor a fost uneori înțeleasă ca indiferență axiologică, fluxul modei ca ceva inevitabil în fața căruia nu poți decît să te pleci, fermitatea și principialitatea fiind confundate cu rigiditatea și dogmatismul unei perioade de tristă amintire.**

Să ne lămurim : nu este vorba de un fenomen de masă sau de tendințe ce trebuie să ne îngrijoreze pentru că profilul spiritual al membrilor societății noastre socialiste s-a modelat în practica muncii și revoluției, în contact cu valorile progresiste ale trecutului și prezentului național sau universal, dar unii au ajuns să se situeze în coada gustului public și să considere că procesul formării conștiinței socialiste are loc în mod automat. Lucrul nu a rămas fără urmări asupra unei părți a publicului, pentru că un repertoriu lipsit uneori de șira spinării nu poate cultiva idealuri și gusturi înaintate.

Nu învinovățim genurile artistice, ci pieșele proaste care s-au strecurat în umbra lor, nu avem preferințe pentru anumite categorii estetice, ci ne ridicăm împotriva transformării lor în justificări pentru producțiile nesemnificative, nu proscriem veselia în favoarea încruntării, ci doar vrem să avem de ce rîde sau zîmbi cu adevărat.

Veselia implică evident comicul, dar prea adesea acesta a fost redus la una singură din modalitățile sale — cea derivînd din situație — și de prea multe ori nu numai repertoriul dar și regia au căutat „efectele” ieftine și superficiale, îngroșarea nefirească a filonului comic oprimîndu-se la manifestările sale superficiale și nesemnificative. Satira socială a fost prea puțin cultivată în ultima vreme, pornindu-se de la părerea greșită a unora că întrucît ea „pune probleme”, nu poate să distreze, să destîndă. Conceptul de distracție este însă complex, și gama manifestărilor sale extrem de bogată, pornind de la amuzamentul cel mai obișnuit și mergînd pînă la crearea unei atitudini în care veselia se îmbină cu discernămintul critic, ba chiar și cu indignarea în fața manifestărilor înapoiate. O politică teatrală care pornește de la principiile ideologiei noastre și urmărește cu deosebire funcția instructiv-educativă a manifestărilor artistice, trebuie să le urmărească cu precădere pe cele din urmă.

Ion Pascadi